

HARRASTAMISEN LOHJAN MALLI

kaivereita
kuvaa
telemistä

LOHJA
Järvikaupunki

Kehittämisohjelma 2024-2027

HARRASTAMISEN
SUOMEN MALLI

Sisällys

JOHDANTO	2
LÄHTÖKOHDAT	3
Hallitusohjelma 2023-2027	4
Harrastamisen Suomen malli	4
Harrastaminen Lohjan kaupunkistrategiassa ja suunnitelmissa	5
Lasten ja nuorten harrastustoiminnan tukimuodot Lohjalla	6
Harrastamisen Lohjan malli	8
MIKSI KANNATTAA HARRASTAA?	11
Harrastamisen määrittely	12
Harrastamisen hyvinvointivaikutukset	13
Harrastamisen taloudelliset hyödyt	14
HARRASTAMISEN MALLEJA SUOMESSA JA ULKOMAILLA	15
Kotimaan kokeiluja	15
Islannin malli	16
Saksan malli	18
Hollannin malli	18
EHDOTUS HARRASTAMISEN LOHJAN MALLIN KEHITTÄMISEKSI	20
Tavoitetila vuonna 2027	21
Kehityskohteet	22
TOIMINTASUUNNITELMA	27
LÄHTEET	28

LOHJA
Järvikaupunki

Kirjoittaja: Juha Koivuporras

Kansi, visuaalinen ilme ja taitto: Juha Koivuporras

Taustakuvat: Canva ja Lohjan kaupungin kuvapankki

JOHDANTO

Saimme syksyllä vuoden 2023 kouluterveyskyselyn tulokset. Sieltä nousi hyviä asioita, mutta myös mieltävää. Yksinäisyys, elämän merkityksellisyyden haihtuvuus, ryhmään kuuluvuuden vähentyminen ja kiusaamisen lisääntyminen nostivat kysymyksiä. Mihin suuntaan olemme menossa? Onko suunta oikea vai pitäisikö sitä muuttaa?

Katsoessani taakse, lukiessani historiaa, pohdin, onko yhteiskuntamme kehittynyt riittävästi varmistakseen hyvän lapsuuden peruspilarit. Näitä peruspilareita ovat (Pulkkinen 2023, 176):

1. *Turvallinen paikka elää ja oppia sekä mahdollisuus terveydenhuollon, ravinnon ja vaatehoidon saamiseen.*
2. *Vahvat perheet ja rakastavat, pysyvät huoltajat.*
3. *Sosiaalinen vuorovaikutus ja ystävyyssuhteet.*
4. *Luova leikki ja fyysinen aktiivisuus.*
5. *Luontoympäristön kunnioitus ja hoito.*
6. *Luova ilmaisu musiikin, tanssin, draaman ja muiden taiteenlajien muodossa.*
7. *Kasvatus, joka kehittää lapsen kaikkia kykyjä - kognitiivisia, fyysisiä, emotionaalisia ja eettisiä.*
8. *Tukea antava, huolehtiva ja lapsille ystävällinen yhteiskunta.*
9. *Kasvava itsenäisyys ja päätöksenteko.*
10. *Lasten ja nuorten osallistuminen yhteiskuntaelämään.*

Tämä kehittämisohjelma toteutuessaan tukee näistä yhdeksää pilaria ja välillisesti yhtä. Seuraavien sivujen myötä löydät vastaukset siihen, miten.

Muutos vaatii ehdotuksen, päätöksen ja toteutuksen. Näistä kaikkia tarvitaan, mutta sen tiedän, että kehittämisohjelman toteutumista helpottaa, jos eri tahoilla on samansuuntainen käsitys tehtävästään ja lapsista. Tätä käsitystä olen yrittänyt selvittää.

Olen kerännyt tietoa paikallisista harrastamisen tuista ja kokeiluista, muiden kuntien toiminnasta, muiden maiden malleista, kouluista ja vankiloista, tutkimuksista, artikkeleista ja raporteista. Olen haastatellut tietäjiä ja kokijoita. Olemme kuulleet viimeisen puolen vuoden aikana koululaisia, koulujen henkilökuntaa, nuorisotyötä, eri toimialojen asiantuntijoita, poliittisia päättäjiä ja harrastusten järjestäjiä, tulevaisuusriiheissä suunnistaneet kohti oikeaa suuntaa.

Yksi asia on varma. Lapsen oikeus on saada harrastaa. Meidän mielestä meille tekee hyvää harrastaa, me tahdomme, että jokainen lapsi löytäisi vapaaajallaan kivaa tekemistä ja hyviä kavereita.

Syntyi ehdotus siitä, millaiset harrastamisen muodot ja järjestelyt tukisivat parhaiten Lohjan koululaisten hyvinvointia ja koulunkäyntiä, tekisi arjesta sujuvampaa, ehkäisisi syrjäytymistä sekä vähentäisi sekaantumista päihteisiin ja rikoksiin. Ja paljonko se maksaa. Ja lopulta säästää.

Lohjalla 20.3.2024

Juha Koivuporras
Liikunta- ja harrastuskoordinaattori
Lohjan kaupunki

LÄHTÖKOHDAT

nyssöhdy

Hallitusohjelma 2023-2027

Hallitusohjelman kirjaukset liittyen tähän kehittämisohjelmaan:

“Kehitetään vastuullista ja kaikille avointa kansalaisjärjestötoimintaa. Varmistetaan, että harrastaminen on jokaiselle turvallista. Ehkäistään ja puututaan epäasialliseen kohteluun.

On selvää, että mitä varhaisemmassa vaiheessa tunnistetaan syrjäytymisriskit, sitä tehokkaammin niihin voidaan puuttua. On sekä yksilön että yhteiskunnan etu, että syrjäytymistä ennaltaehkäistään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Hallitus laatii laaja-alaisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi, hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi. Vahvistetaan moniammatillista työtä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Poistetaan lainsäädännöstä eri viranomaisten tiedonkulkuun liittyvät ongelmat. Laaditaan mittaristo toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioimiseksi.

Hallitus panostaa ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, kuten etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajoihin sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen molemmilla kansalliskielillä. Hallitus edistää koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä sekä turvallisten aikuisten läsnäoloa kouluissa.

Hallitus tukee nuorten hyvinvointia laaja-alaisessa yhteistyössä yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa. Osana yhteistyötä määritellään viitekehys hyvinvointialueiden, kuntien, koulujen, kolmannen sektorin ja seurakuntien yhteistyölle.

Hallitus turvaa, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus vähintään yhteen mieluisaan harrastukseen. Lasten ja nuorten harrastamisen kokonaisuutta kehitetään yhteistyössä harrastustoimijoiden kanssa. Huomioidaan erityisesti ilman harrastusta olevat ja harrastuspudokkuudesta kärsivät lapset ja nuoret. Selvitetään harrastus- ja kerhotoiminnan rakenteiden sekä rahoituksen kokonaiskuva ja huolehditaan siitä, että Harrastamisen Suomen malli täydentää olemassa olevaa harrastuskenttää.

Harrastamisen Suomen mallia koskeva lainsäädäntö arvioidaan. Osana työtä selvitetään harrastustoiminnan tukemista koulujen loma-aikoina. Hallitus lisää harrastesetelin käyttöä kunnissa lasten ja nuorten mielekkäiden harrastusmahdollisuuksien laajentamiseksi. Hallitus edistää nuorten osallisuutta ja alueellista yhdenvertaisuutta muun muassa vahvistamalla nuorisovaltuustojen asemaa kunnissa ja hyvinvointialueilla.”

Harrastamisen Suomen malli

Harrastamisen Suomen mallin yhteispiste:

“Harrastamisen Suomen mallin tavoitteena on tukea lasten ja nuorten hyvinvointia mahdollistamalla jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Harrastustarjonta valitaan lasten ja nuorten toiveiden mukaan. Toimintamalli suunnitellaan, rakennetaan ja kokeillaan yhdessä harrastuksia tuottavien tahojen kanssa.

Pilottikaudella 1.1.–5.6.2021 harrastustoimintaa järjestettiin perusopetuksen vuosiluokkien 1.–9. sekä lisäopetuksen oppilaille 117 kunnassa ympäri maata. Toiminta on laajentunut nopeasti kattamaan lähes koko Manner-Suomen ja lukuvuonna 2023–2024 toimintaa järjestetään 262 kunnan alueella. Kohderyhmänä ovat perusopetuksen vuosiluokkien 1–9 oppilaat. Tavoitteena on juurruttaa Harrastamisen Suomen malli pysyväksi toimintatavaksi kunnissa.”

**HARRASTAMISEN
SUOMEN MALLI**

Harrastaminen Lohjan kaupunkistrategiassa ja suunnitelmissa

Lohjan kaupunkistrategia 2023-2030: Elämästä nauttivien ihmisten Lohja

“Lohjalla arjen perusasiat ovat kunnossa. Sijainti, yhteydet, palvelut ja puitteet tekevät elämästä sujuvaa ja mutkattonta. Ja kun arki rullaa, jää aikaa nauttia elämän pienistä ja suuristakin iloista. Kukin omalla tyylillään ja omien mieltymysten mukaan, sillä mahdollisuuksia meillä on lähes loputtomasti. Sitä kutsutaan lohjalaiseksi elämäntyyliksi.

Meillä on rohkeutta uudistua, kasvaa ja herättää keskustelua. Se tarkoittaa kykyä tarttua tilaisuuksiin ja haastaa nykyiset tekemisen tavat. Meillä on myös lupa epäonnistua ja oppia virheistämme.

Monipuoliset liikunnan, kulttuurin ja vapaa-ajan palvelut ovat yksi keskeinen syy valita Lohja. Lohjalaisten tyytyväisyys lasten ja nuorten palveluiden tarjontaan ja laatuun kasvaa strategiakauden jokaisen vuoden aikana.”

ASUKKAIDEN IDEASEINÄ 2021

Osana Lapsiystävällinen kunta -alkukartoitusta toteutettiin syksyllä 2021 ideaseinä ja kysely lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittämiseksi. Ideaseinän ja kyselyn avulla koottiin näkemyksiä siitä, mikä Lohjalla lisää lasten ja nuorten hyvinvointia ja mitä tulisi kehittää.

Ideaseinän kehittämistoiveet, joihin Harrastamisen Lohjan mallin kehittämishoelmalla vaikutetaan:

- turvallinen arki ja elinympäristö
- yhdenvertaiset ja saavutettavat palvelut ja vapaa-ajan toiminta kaikille (ml. koulukuljetukset ja julkinen liikenne)
- aito kohtaaminen ja kuuleminen, tarpeisiin vastaavat palvelut oikeaan aikaan.
- vanhemmuuden tukeminen
- mahdollisuudet vaikuttaa
- vertaistukea ja kohtaamispaikkoja lapsiperheille ja nuorille
- tiedon saanti palveluista ja hyvinvointia tukevasta toiminnasta.

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2023-2025

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteet, mihin Harrastamisen Lohjan mallin kehittämishoelmalla vaikutetaan:

- Tunne- ja vuorovaikutustaitoja edistetään ja yhteisön voimaa vahvistetaan yksin pärjäämisen sijaan.
- Lasten ja nuorten elinympäristöjen turvallisuus vahvistuu
- Lasten läsnäolo koulussa ja kouluun kiinnittyminen lisääntyvät
- Monipuoliset oppimisympäristöt edistävät inklusiota ja mahdollisuuksia oppimiseen ja hyvinvointiin yhdenvertaisesti.
- Lasten ja nuorten terveelliset elämäntavat vahvistuvat yhteistyössä kotien ja eri hallinnonalojen ja muiden sidosryhmien kanssa jatkumollisesti, suunnitelmallisesti ja yhdenvertaisuutta edistäen.
- Lasten ja nuorten mahdollisuudet osallistua palveluiden ja toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen vahvistuvat.
- Lasten ja nuorten mahdollisuudet vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin ja saada tietoa palveluista ja päätöksistä lisääntyvät niin kuntatasolla kuin omissa kasvuympäristöissä.

LAPSIYSTÄVÄLLINEN KUNTA -TOIMINTASUUNNITELMA 2023-2025

Suomen UNICEF on myöntänyt Lohjalle Lapsiystävällinen kunta -tunnustuksen. Harrastamisen Lohjan mallin kehittämishoelma edistää Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelman tavoitetta 4: Edistämme alueellista yhdenvertaisuutta siten, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus sujuvaan arkeen ja harrastamiseen.

- Kartoitetaan, miten eri alueiden elinympäristöt tukevat lasten ja nuorten hyvinvointia ja sujuvaa arkea.
- Parannetaan lasten ja nuorten harrastamisen mahdollisuuksia logistisesti.
- Lisäämme maksutonta harrastustoimintaa koulupäivien yhteyteen ja parannamme kaikkien lasten mahdollisuuksia osallistua harrastustoimintaan.

KULTTUURIHYVINVOINTISUUNNITELMA 2023-2025

- Lisätään kulttuurihyvinvointia tukevaa maksuttomuutta ja edullisuutta.
- Vahvistetaan kulttuurisen yhteistyön rakenteita erilaisilla hankkeilla.
- Sitoudutaan alueellista tasa-arvoa lisääviin hankkeisiin ja toimenpiteisiin.
- Lisätään matalan kynnyksen kulttuuri- ja järjestötiloja kulttuuri- ja taidetoiminnalle.
- Matalan kynnyksen tilojen lisäämistä kaupunkiin on edistettävä.

Lasten ja nuorten harrastustoiminnan tukimuodot Lohjalla

MAKSUTTOMAN HARRASTUSTOIMINNAN TUKEMISEEN KÄYTETTY RAHA VUODESSA:

LOHJA

n. 130 000 €

LOHJAN KAUPUNGIN JA
LIIKUNTAKESKUKSEN OSUUS

n. 250 000 €

VALTIONAVUSTUKSET HANKKEISIIN

REYKJAVIK

2 500 000 €

SAMAAN LAPSIMÄÄRÄÄN SUHTEUTETTUNA

Maksuttomia harrastusmahdollisuuksia Lohjalla

Harrastamisen Lohjan malli -hankkeen kokonaisbudjetti on lukuvuonna 2023-2024 187 000 euroa, josta valtionavustusta 140 000 euroa (opetus- ja kulttuuriministeriö). Harrastukset valikoituvat lasten toiveiden perusteella, ne järjestetään viikoittain koulupäivän jälkeen ja ne ovat koko lukuvuoden kestäviä. Kaupunki koordinoi hanketta, maksaa harrastusten järjestäjille palkkiot ohjauksista ja osallistujalle harrastus on maksuton. Harrastusten järjestäjät ovat pääasiassa yhdistyksiä, seuroja ja yrityksiä. Lisäksi hankkeella on luotu Lohjan harrastuskalenteri -sivusto, josta harrastukset löytyvät ja johon kuka tahansa harrastuksen järjestäjä voi lisätä oman harrastuksensa asukkaiden löydettäväksi.

Opetushallituksen avustus koulujen kerhotoiminnan tukemiseen: Lohjan kaupungille myönnettiin vuodelle 2024 avustusta 30 000 € ja lisäksi kaupunki maksaa hankkeen omavastuuosuutta 12 858 €. Avustus on jaettu kouluille oppilasmäärän mukaan ja ohjaajina toimivat pääasiassa koulun oma henkilökunta. Kerhot voivat olla koko lukuvuoden kestäviä ja lyhytkursseja.

Nuorisotyö ja nuorisotilat ovat tärkeitä harrastamisen maksuttomia toimia. Lohjalla on kymmenen nuorisotilaa, joissa oli 11595 käyntiä vuonna 2023. Nuorisotyö ohjaa nuoria harrastusten pariin, mutta tiloissa nuoret pääsevät harrastamaan ja oleilemaan omatoimisesti. Nuorisotyöllä on harrastamista edistäviä hankkeita, joita ovat kesäkerhotoiminta 1.-2. luokkalaisille (kokonaisbudjetti 30 000 €, valtionavustus 8000 €). Connection restored -hanke on kaupungin ja seurakunnan nuorisotyön yhteishanke, jonka valtionavustus oli 45 000 euroa ja sillä on perustettu mm. yhteisöllinen lautapelitila Ojamolle (Hitpoint).

Kirjasto tarjoaa maksutonta lukuharrastusta. Lohjalla on pääkirjaston lisäksi 7 lähikirjastoa, 2 kirjastopistettä ja kirjastoauto. Maksuttoman lukemisen lisäksi kirjasto tarjoaa asukkaille kohtaamispaikan ja harrastusvälineiden lainausta esim. frisbeegolf-kiekot, ukulelet. Kirjasto järjestää maksuttomia tapahtumia alle 18-vuotiaille (mm. satutunnit, kirjastokinot, peliturnaukset), vuonna 2022 yhteensä 138 tapahtumaa, joissa 2 874 osallistujaa.

Yksilölliset harrastustukimuodot

Lohjalla on eri palveluita ja toimijoita, jotka tarjoavat yksittäisille perheille haettavaa taloudellista tukea harrastamiseen.

Pirjo Mattilan rahastosta jaetaan avustuksia enintään 15 000 euroa vuodessa. Se on tarkoitettu alle 18-vuotiaille lapsille, nuorille ja heidän perheilleen sekä lasten ja nuorten harrastustoimintaa tukeville muille tahoille. Avustusta voidaan antaa esimerkiksi lukukausi-, tunti- tai kuukausimaksuihin, matkakustannuksiin sekä harrastusvälineiden hankintaan. Avustus on enintään 500 euroa / lapsi vuodessa. Vuonna 2023 myönnettiin avustus 78 hakijalle, 200 € / hakija.

Hope Lohja ry lahjoittaa vähävaraisille perheille alle 18-vuotiaan lapsen harrastukseen avustusta. Liikunnallisia harrastuksia tuki Lohjan Liikuntakeskus Oy 40 000 eurolla vuonna 2023. Liikuntapalveluiden tuottajat laskuttavat LLK Oy:ltä suoraan myönnetyn avustussumman. Lisäksi muihin harrastuksiin ovat

lahjoittaneet rahaa eri säätiöt, yritykset, yhdistykset ja yksityishenkilöt.

Liikuntaseteli-avustus on tarkoitettu jaettavaksi kouluterveydenhoitajien kautta lapsille, joilla ei ole liikuntaharrastusta tai liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän. Se on suuruudeltaan 100 € ja sen avulla on tarkoitus mahdollistaa liikuntakokeilu esim. liikuntaseurassa. Tähän on varattu vuosittain 10 000 €, mutta liikuntaseteleiden käyttö on vuosittain jäänyt alle 10 kappaleeseen. Läheskään kaikki setelin saaneet eivät käytä sitä.

Sirkka Lyylikki Salon stipendirahestosta jaetaan joka toinen vuosi Länsi-Uudenmaan musiikkiopiston oppilaille rahallista tukea soittimen ostoon. Kokonaisumma on n. 10 000 euroa.

Eri harrastustoimijoiden tukirahastoja löytyy lohjalaisilta yhdistyksiltä.

Harrastamisen Lohjan malli

Tavoite ja toiminta

Harrastamisen Lohjan malli on osa kansallista Harrastamisen Suomen mallia. Hankkeen tarkoituksena on järjestää maksuttomia harrastuksia koulupäivän yhteydessä Lohjalla koko lukuvuoden ajan viikoittain.

Harrastukset valikoituvat lasten toiveiden mukaan. Toiveiden huomioimisessa käytetään joka toinen vuosi järjestettävää valtakunnallista kyselyä sekä omaa kyselyä väli vuosina. Perheet löytävät internetissä Lohjan harrastuskalenterista sopivat harrastusryhmät ja voivat ilmoittautua sitä kautta ryhmiin.

Tulokset ja vaikuttavuus

Aloitimme toiminnan Harrastamisen Suomen mallin pilotilla 8.2.2021 kevätkauden mittaisella jaksolla, jolloin avustuksen avulla järjestimme maksuttomia harrastuksia koulupäivän yhteydessä 13 koululla. Harrastuskerhoja oli yhteensä 53 ja lapsia ryhmissä yhteensä n. 500. Kerhoihin pääsi mukaan ilmoittautumisjärjestyksessä.

Syksyllä 2021 laajensimme toimintaa syyskaudelle koko Lohjan alueelle 19 koululla, joissa toimi yhteensä 70 kerhoa. Kerhojen täyttöaste oli 62,5 %. Myös yläkoululaisille järjestimme yhden kerhon, koska tätä ennen yläkoululaisille kerhoja ei ollut ollut. Noin 320 ilman harrastusta ollutta lasta sai harrastuksen hankkeen tarjoamista kerhoista.

Kaudella 2022-2023 järjestimme yhteensä 77 harrastusryhmää 19 Lohjan koululla. Vain yksi yläkoulu jäi ilman Lohjan mallin harrastuksia. Ryhmien täyttöaste oli 73 %. Yleisimmistä toiveista pystyimme toteuttamaan 8/10.

Nykyisellä kaudella (2023-2024) toimii tämän ohjelman kirjoitushetkellä yhteensä 70 harrastusryhmää kaikilla kaupungin järjestämällä kouluilla. Apuohjajien määrää on lisätty, jonka vuoksi ryhmiä ei pystytty järjestämään niin paljon kuin aiemmin. Toisaalta ryhmien täyttöaste on noussut 80 prosenttiin, korkeammaksi kuin koskaan ennen. Mukana on n. 400 lasta, joilla ei ollut ennen Lohjan mallin ryhmään pääsyä muuta harrastusta.

KAUSI 2023-2024

HANKKEEN BUDJETTI 187 000 € VALTION AVUSTUS 75%

70 MAKSUTONTA HARRASTUSRYHMÄÄ VIIKOITTAIN LOHJAN KOULUILLA. K.A. 3 RYHMÄÄ/ KOULU

780 OSALLISTUJAA MAKSUTTOMISSA HARRASTUSRYHMISSÄ VIIKOITTAIN

22 PALVELUNTUOTTAJAA, JOTKA OHJAAVAT RYHMIÄ

50% ILMOITTI, ETTEI HEILLÄ OLLUT ENNEN RYHMÄÄN PÄÄSYÄ MUITA HARRASTUKSIA

VUODEN 2023
KOULUTERVEYSKYSELYN
MUKAAN LOHJALAISISTA 4.-5.-
JA 8.-9. LUOKKALAISISTA

90%

HARRASTAA JOTAIN
VÄHINTÄÄN
KERRAN VIIKOSSA

34% KOKEE, ETTEI
ASUINALUEELLA
OLE TARPEEKSI
OLESKELUTILOJA
NUORILLE

28% KOKEE, ETTÄ ASUINALUEELLA
JÄRJESTETÄÄN
KIINNOSTAVAA VAPAA-
AJAN TOIMINTAA NUORILLE

51% TIETÄÄ
ASUINALUEENSA
HARRASTUS-
MAHDOLLISUUKSISTA

20% KOKEE
HARRASTUKSET
LIIAN KALLIIKSI

Lohjan kaupungin ja Liikunnan edistämisen säätiön (Likes) yhteistyössä tekemään Liikunta- ja harrastuskyselyyn vastasi tammikuussa 2024 noin 2000 lohjalaista koululaista noin viidestä tuhannesta 1.-9. luokkalaisesta. Se on suurempi otanta kuin kouluterveyskyselyssä sekä noin kaksinkertainen määrä aiempiin toivekyselyihin verrattuna.

Pyrimme kyselyissä huomioimaan vastaajan iän mukaiset kyvyt lukea ja ymmärtää, joten ne olivat erilaiset kohderyhmille 1.-2. lk, 3.-5. lk ja 6.-9. lk.

Näiden kyselyiden avulla saimme luokkakohtaiset harrastustoiveet, mikä mahdollistaa tarkemman suunnittelun kuin aiemmin. Aikaisemmat kyselyt ovat tarjonneet tarkimmillaan koulukohtaisesti suositut toiveet.

Liikunta- ja harrastuskyselyn mukaan 3.-5. luokkalaisista 80 % harrastaa jotain säännöllisesti viikoittain ja 6.-9. luokkalaisista 70 %. Nämä prosentit eroavat kouluterveyskyselyn osuuksista. Kouluterveyskyselyssä harrastavien osuudet kasvavat alakoulusta yläkouluun, mutta kyselyssämme osuudet menivät toisinpäin.

Vaikka joka vuosi kysymme oppilailta, mitä harrastuksia he toivovat ja pyrimme järjestämään ne maksuttomana, silti kyselyn mukaan ainakin 200 lasta kokee, ettei tarjolla ole sitä mitä he kokevat mielenkiintoiseksi. Toivottavasti tarkemman kyselyn ja suuremman otannan ansiosta tämä muuttuu ensi toimintakaudelle.

HARRASTUSKYSELY 1/2024

64% YLÄKOULULAISISTA
HALUAA HARRASTAA
KLO 17 JÄLKEEN

48% ALAKOULULAISISTA
HALUAA HARRASTAA
KLO 17 JÄLKEEN

19% YLÄKOULULAISISTA
HALUAA HARRASTAA
ILTAPÄIVÄLLÄ ENNEN
KLO 17

32% ALAKOULULAISISTA
HALUAA HARRASTAA
ILTAPÄIVÄLLÄ ENNEN
KLO 17

51% ILMAN HARRASTUSTA
OLEVAN YLÄKOULULAISEN
MIELESTÄ TARJOLLA EI OLE
MIELENKIINTOISTA
HARRASTUSTA

38% ILMAN HARRASTUSTA
OLEVAN ALAKOULULAISEN
MIELESTÄ TARJOLLA EI OLE
MIELENKIINTOISTA
HARRASTUSTA

23% ILMAN HARRASTUSTA
OLEVAN YLÄKOULULAISEN
MIELESTÄ EI OLE AIKAA
HARRASTUKSILLE

27% ILMAN HARRASTUSTA
OLEVAN ALAKOULULAISEN
MIELESTÄ HARRASTUS
MAKSAA LIIKAA

52% MIELESTÄ TÄRKEIN ASIA
ASIA HARRASTUKSESSA

KAVERIT

Kun kyselyssä piti valita kaksi tärkeintä asiaa harrastusryhmässä, suosituimmat vastaukset olivat kaverit, kiinnostava aihe ja turvallinen ilmapiiri. Nämä olivat vastatuimmat vaihtoehdot ikäryhmästä riippumatta. Tämä on samansuuntainen vastaus kuin opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämässä harrastuskyselyssä vuonna 2022, jonka mukaan alakoululaiset harrastavat pääasiassa siksi, että sieltä saa uusia kavereita ja siellä on kivaa tekemistä.

Lisäksi lapset toivovat harrastukseen turvallisia ja ammattitaitoisia ohjaajia. Monessa avoimessa vastauksessa nousi esille toive siitä, että harrastuksissa olisi vähemmän ohjeistusta ja enemmän toimintaa. Lapset haluavat harrastuksissa leikkiä, tehdä yhdessä asioita, jutella, pitää hauskaa ja saada uusia kavereita. Lapset eivät hyväksy harrastuksissa kiusaamista ja toivovat aikuisen puuttuvan kiusaamiseen nopeasti.

Ilman harrastusta olevista 6.-9. luokkalaisista vastaajista 23 % ilmoitti, ettei ole aikaa harrastaa. Tämä herättää kysymyksiä. Mikä vie aikaa? Onko nuorilla varmasti riittävästi aikaa vapaa-aikaan ja lepoon, kuten YK:n lapsen oikeudetkin sen määräävät? Muita syitä harrastamatta jättämiselle oli myös se, ettei vain jaksaa harrastaa mitään.

Kouluterveyskyselyn mukaan koulu-uupumusta kokee tytöistä 32,5 % ja pojista 12,3 %. Tytöistä 41,9 % tytöistä kokee viikoittain riittämättömyyden tunnetta opiskelijana ja pojista vain 16,2 %. Uupumusasteista väsymystä kokee tytöistä 48,7 % ja pojista 19,8 %. Tytöt ja pojat opiskelevat samassa luokassa ja saavat samaa opetusta, miksi kokemukset ovat näin erilaiset? Toisaalta yhteenlaskettukin uupumisen määrä on suuri. Paljonko koulussa vaaditaan osaamiseen nähden ja paljonko lapsi odottaa itseltään osaamiseensa nähden? Vai haukkaako lisääntynyt ruutu-aika vapaa-ajasta yhä suuremman osan? Kouluterveyskyselyn mukaan 8.-9. luokkalaisista 39 % on huomannut usein olevansa netissä, vaikka ei ole huvittanut.

On siis ymmärrettävä, että lastemme vapaa-ajasta kilpailee tänä päivänä yhä useampi asia.

Toisaalta harrastamattomuuden syitä oli myös jokin muu harrastus tai omatoiminen harrastus, joka kertoo siitä, että vastaaja on ajatellut kysymyksen liittyvän johonkin muuhun kuin siihen harrastukseen jota harrastaa. Joku ei harrastanut siksi, koska haluamansa ryhmä on täynnä, mikä viittaa Lohjan mallin maksuttomaan harrastukseen ja siihen, että meillä tulisi olla enemmän ryhmiä siellä, missä harrastusryhmiin on enemmän tulijoita ja myös järjestää enemmän juuri niitä suosittuja harrastuksia.

Jotka vastasivat harrastavansa jotain, heistä keskimäärin 74 % harrastaa ohjatusti tai ryhmässä. 3.-5. luokkalaisista 24 % harrastaa itsenäisesti, kun taas 6.-9. luokkalaisista osuus on 36 %, mikä kertoo itsenäisen harrastamisen kasvusta siirryttäessä yläkouluun.

UUPUMUSASTEINEN VÄSYMYS

Harrastusten järjestäjien palaute

Palveluntuottajilta saadun palautteen perusteella osa on pystynyt työllistämään enemmän yhdistyksen työntekijöitä iltapäiväharrastusten ohjaamisen ansiosta. Toisaalta on myös esimerkkejä palveluntuottajista, jossa yhdistyksen työntekijälle on vain tullut lisää töitä kaiken muun työn lisäksi ja palkka pysynyt samana.

Palveluntuottajat ovat myös saaneet harrastajia maksullisiin ryhmiinsä Lohjan mallin harrastuksesta.

Palveluntuottajan kommentti:

“Oppilaat ovat hirmuisen innostuneita. Tuntuu, että oppilaille on todella tärkeää, että käymme tunnin aluksi kuulumisia läpi ja juttelemme päivän asioista. Hyvä, että tunti on 60 min, että ehdittiin hyvin keskittyä myös itse asiaan.”

Yhdeltä urheiluseuralta tuli toive, että voisiko Lohjan mallin avulla järjestää liikuntataito-ohjausta, joka toimisi monen urheilulajin oheisharjoitteluna. Näin eri urheilulajien harrastajat voisivat omalla koulullaan jäädä liikuntataito-ohjaukseen, eikä urheiluseuran tarvitsisi järjestää erikseen fysiikkaharjoittelukertaa.

MIKSI KANNATTA HARRASTAA?

Kavereita
kivaa
tekemistä

Harrastamisen määrittely

Tässä kehittämissuunnitelmassa määrittelemme harrastamisen seuraavasti:

Säännöllisesti tapahtuva vapaaehtoinen mielekäs toiminta ja jatkuva harjoittelu.

Harrastus ymmärretään eri yhteyksissä eri tavoin ja sen tarkka määrittäminen ei ole helppoa. Se on osa vapaa-aikaa, mutta erotuksena muusta vapaa-ajan toiminnasta, toiminta on säännöllistä, esimerkiksi viikoittaista. Se voi olla maksullista tai maksutonta, mutta sen tulee olla vapaaehtoista, pakotettu harrastus ei ole enää harrastamista ja se rikkoo lapsen oikeuksia.

Sen täytyy olla harrastajalle jollain tavalla mielekäs. Toisaalta harrastamiseen saattaa liittyä epä-

mukavuuden hetkiä esimerkiksi uuden taidon harjoittelun myötä, mutta kokonaisuudessaan toiminnan tulisi jäädä mielekkyyden voitolle. Tähän liittyykin jatkuva harjoittelu, joka erottaa määritelmässä harrastuksen esimerkiksi pelkästä ruudun katsomisesta. Se on aktiivista tekemistä.

Harrastaminen voi olla ohjattua, itsenäistä, ryhmässä tai yksin tehtävää. Vaikka harrastaa voi yksin, täytyy muistaa harrastustoimintaa järjestettäessä lapsen muihin kuulumisen tarve.

Mieluisan harrastuksen tulee lasten ja nuorten mielestä olla kivaa, mahdollistaa toimintaa kavereiden kanssa ja siinä tulee voida kehittyä.

Harrastamisen hyvinvointivaikutukset

Tukee lapsen kasvua ja kehitystä

Lisää osallisuutta, ehkäisee syrjäytymistä ja tuo iloa vastapainoksi arkeen.

Mieluisan harrastuksen tulee lasten ja nuorten mielestä olla kivaa, mahdollistaa toimintaa kavereiden kanssa ja siinä tulee voida kehittyä.

Luo vertaissuhteita, tuottaa hyvinvointia, onnistumisen elämyksiä ja mahdollistaa uusia taitoja.

Koulupäivän yhteydessä järjestettävä harrastustoiminta lisää kouluun kiinnittymistä ja vähentää koulupoissaoloja.

HARRASTAMISEN HYVINVOINTIVAIKUTUKSET LISÄÄNTYVÄT, KUN OTETAAN HARRASTUSTOIMINNASSA HUOMIOON MYÖNTEISTÄ KEHITYSTÄ TUKEVAN VAPAA-AJAN KÄYTÖN PIIRTEET:

1. Fyysinen ja psykologinen turvallisuus
2. Sopiva rakenne
3. Tukea antavat ihmissuhteet
4. Mahdollisuus kokea yhteenkuuluvuutta.
5. Myönteiset sosiaaliset pelisäännöt.
6. Pystyvyyden tunteen tukeminen.
7. Taitojen kehittäminen pätevässä ohjauksessa.
8. Jäsentyminen perhe-elämään, kouluun ja yhteiskuntaan.

PALJONKO KANNATTAA HARRASTAA?

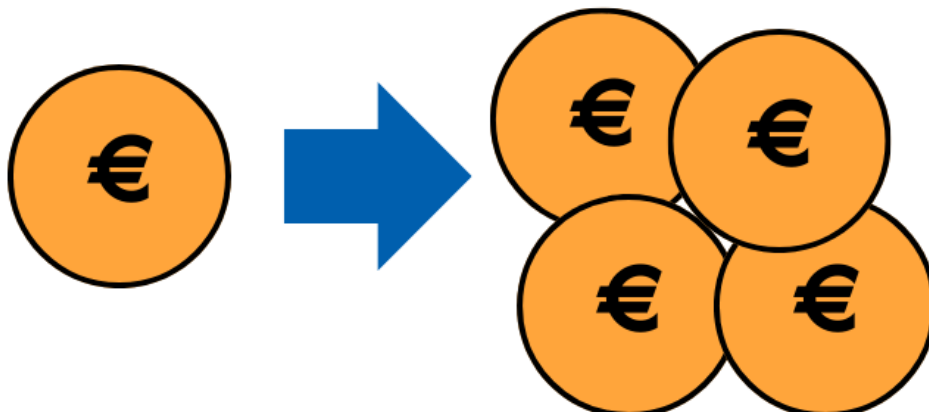

Harrastamisen taloudelliset hyödyt

Yhdysvaltojen Kaliforniassa arvioitiin koulupäivän jälkeisen harrastustoiminnan (after school program) taloudellisia vaikutuksia. Mukaan laskettiin mm. harrastustoiminnan vaikutukset nuorisorikollisuuden ja -vankeuden vähenemiseen. Tutkimuksessa havaittiin, että harrastustoimintaan sijoitettu dollari säästi myöhemmin osavaltiolle 2,5 kertaisena.

Kun Islannissa aloitettiin yli kaksikymmentä vuotta sitten monia erilaisia toimintoja nuorten päihteiden käytön vähentämiseksi, ei ajateltu, paljonko se tulisi säästämään tulevaisuudessa. Haluttiin vain korjata haitallinen ongelma. Jälkeenpäin ollaan kuitenkin havaittu ennaltaehkäisevän toiminnan säästövaikutukset. Mitä laajempia ja parempia interventioita on kyseessä, yhteiskunnan säästö voi olla yhtä dollaria kohden jopa viisitoistakertainen.

Lasten ennaltaehkäisevään hyvinvointityöhön ja koulun jälkeiseen harrastustoimintaan käytetyn euron on arvioitu säästävän yhteiskunnalta myöhemmin 2,5 - 15 euroa.

HARRASTAMISEN MALLEJA SUOMESSA JA ULKOMAILLA

Kotimaan kokeiluja

Lohjan harrasteseteli -kokeilu 2018

Vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten harrastamista tuettiin vuonna 2018 harrastesetelillä, joka tavoitti 158 lasta ja nuorta. Seteli oli 70 € arvoinen lasta kohden ja se jaettiin perheen tulojen mukaan eli lapselle, jonka varhaiskasvatusmaksu oli 0 €.

Seteli oli fyysinen, jossa laskutustiedot toimitettiin harrastustoimijalle, joka setelin saatuaan lähetti laskun kaupungille.

Kokeilu lähti valtuustoaloitteesta vuonna 2017 ja sille päätettiin varata yhteensä 20 600 euroa. Seteliä ehdotettiin 294 lapselle, joista 158 käytti sen, joten lopullinen käytetty summa oli 11 060 €.

Työntekijöiden kokemus paperisen setelin kokeilusta oli erittäin työllistävä käyttäjien määrään nähden ja osallistuneet toimijat kokivat laskuttamisen hankalaksi.

Turun liikuntaharrastamisen etuseteli

Turussa kokeiltiin vuonna 2021 tarjota 200 euron arvoinen liikuntaseteli seitsemällekympyvennelle 5. luokkalaiselle liikuntalajien harrastusmaksuihin. Puolet otti setelin käyttöön, 2/3 käytti setelin jo olemassa olevaan harrastukseen, 1/3 kokeili uutta harrastusta.

Harrastuseteli lisäsi jonkin verran lasten osallistumista liikuntaharrastuksiin verrattuna verokkirymään. Lasten mukaan seteli lisäsi liikkumista, liikemittari ei vahvistanut tulosta. Kokeilun liikuntaseteli oli harrastuspassi-sovelluksessa, jota pystyi käyttämään älypuhelimella.

Kokeilun seurauksena Turku aikoo tarjota muutamien satojen eurojen arvoisen liikuntaharrastamisen etusetelin kaupungin jokaiselle 7–19-vuotiaalle vuonna 2025. Yhteensä rahaa varataan 3 milj. €.

2025-26 setelin arvo on 160-260 €. Vuodesta 2027 alkaen 200-300 €. Setelin piiriin pääsevät vain paikalliset liikuntayhdistykset.

Porin nuorisopassi

Porin kaupungilla on ollut kymmenen vuotta käytössä nuorisopassi-sovellus, jonka avulla porilaiset 7.-, 8.- ja 9.-luokkalaiset voivat osallistua ilmaiseksi erilaisiin vapaa-ajan toimintoihin ja harrastuksiin.

5.- ja 6.-luokkalaiset pääsevät passeilla uimaan maksutta 43 kertaa uimahalleissa ja maauimalassa. Lisäksi passeissa voi olla kohdennettuja etuja.

Porin kaupunki valitsee jokaiselle vuodelle eri ikäryhmien etuudet, joista iso osa on kaupungin sisäisiä palveluita. Keskimäärin yksi oppilas käyttää noin 10 etuutta vuodessa. Suosituimpia etuuksia ovat olleet elokuva-, bussi-, uinti- ja kuntosaliliput. Etujen tarjonta on noin 20 / passi.

Islannin malli

Vuonna 1998 islantilaisista 15-16 -vuotiaista nuorista 42 prosenttia oli viimeisen kuukauden aikana humalassa. Vuonna 2022 lukema oli enää 5 %. Suomessa kouluterveyskyselyn mukaan 8.-9. luokkalaisista 8,8 % vastasi olevansa tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa. Osuus oli vuonna 2006 17,5 %. Voidaan siis sanoa, että yleisesti nuorten alkoholin käyttö on kummassakin maassa vähentynyt, mutta Islannissa pudotus on ollut valtaisa. Heidän toimenpiteensä ovat selvästi olleet vaikuttavia. Mitä Islannin yhteiskunnassa lähdettiin muuttamaan noin 25 vuotta sitten?

Muutos lähti tilanteesta huolissaan olevista huoltajista, jotka rohkeasti alkoivat tehdä asioita toisin ja saivat vähitellen muitakin huoltajia mukaan kantamaan vastuuta. Planet Youth:n asiantuntijat painottivat, että aikuisten tulee muuttaa toimintatapojaan, joka sulkee pois mahdollisuuksia, että lapsilla menisi huonosti. Lisäksi lapsen huoltajan tulee tuntea ihmiset, joiden kanssa lapsi toimii.

Huoltajat ja sitä kautta koko yhteiskunta määritteli yhteiset kotiintuloajat. Alle 12-vuotiaat saavat olla ulkona kahdeksaan ja alle 16-vuotiaat kymmeneen. Loma-aikoina kotiintuloajat ovat muutamaa tuntia myöhemmin. Niin kauan kuin huoltajat ovat sitoutuneita valvomaan kotiintuloaikoja, perheet noudattavat niitä.

Loogisesti myös kauppojen tuotesijoitteluihin on kiinnitetty Islannissa huomioita. Miksi pitää kaupoissa esillä sellaista, mitä emme haluaisi nuorten ostavan? Esimerkiksi alkoholia ei Islannissa myydä päivittäistavarakaupoissa lainkaan.

Islannissa kaikille lapsille ja nuorille pyritään tarjoamaan ohjattua vapaa-ajan toimintaa. Tapoja on eri kunnissa monia, kuten Harrastamisen Suomen mallissakin. Yleensä harrastuksia järjestetään koulupäivän jälkeen tai päivän sisällä koulujen tiloissa, yhteisökeskuksissa ja paikallisten harrastusorganisaatioiden puitteissa. Tämän lisäksi monet lapset ja nuoret osallistuvat iltaisin esimerkiksi urheiluseuratoimintaan, joka tapahtuu oman asuinpaikan lähialueella. Pääasiassa harrastaminen tapahtuu omassa kaupunginosassa ja paikallisen harrastusten järjestäjien toimesta ja tarvittaessa harrastuksen järjestäjät huolehtivat kuljetuksista. Tämä mahdollistaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen oman lähiyhteisön koulun, perheen, vertaisten ja harrastustoiminnan yhteistyönä.

Lasten ja nuorten harrastamista tuetaan Islannissa kuntien toimesta siten, että vanhemmat saavat jokaista lastaan kohden vuosittain noin 500 euron arvoisen harrastuskortin (Reykjavik) tai vastaavan, jolla voi maksaa lasten harrastusmaksuja. Vastavasti harrastusten järjestäjät pyrkivät toteuttamaan toimintansa siten, etteivät kustannukset vuositason ylitä kuntien harrastuskortin arvoa.

Lapset ja nuoret pyritään pitämään mukana toiminnassa mahdollisimman pitkään. Tämän mahdollistamiseksi kilpaileminen ja tulosten saavuttaminen ovat lasten harrastamisessa taka-alalla ja painopiste on osallisuudessa. Jotta harrastuksen järjestäjä pääsee harrastuskortin piiriin, tulee ohjaajien olla koulutettuja ammattilaisia.

Islannin nuorisotyö

Islannissa on nuorisokeskuksia, joissa järjestetään erilaisia tapahtumia ja työpajoja. Tapahtumiin on kuljetukset ja nuoret poistuvat toiminnoista vasta nuorisotyöntekijän ja huoltajan kasvokkain kohtaamisen jälkeen. Tätä pidetään tärkeänä nuorten turvallisuuden ja vastuuden siirtymisen vuoksi.

Nuorisotiloissa toimii nuorista koostuva talotoimikunta, joka järjestää erilaisia tapahtumia ja auttaa henkilökuntaa avoimissa illoissa. Nuorille ei aseteta liikaa vastuuta, mutta he pääsevät osallisiksi heitä nuorempien lasten ja nuorten ohjaustoiminnasta kokemuksensa mukaisesti. Nuoret toimivat nuoremmille roolimalleina. Talotoimikunnasta on mahdollisuus työllistyä myöhemmin varsinaiseksi henkilökunnaksi.

Esimerkkinä nuoren etenemisestä Rätty (2023) mainitsee blogissaan *“hukassa olevien poikien -ryhmän, joiden jäsenet ovat saaneet porttikieltoja kauppoihin ja harrastuspaikkoihin sekä kokeneet monenlaisia ongelmia poliisin kanssa. Asiaan on puututtu järjestämällä heille oma, suljettu ryhmä, johon he ovat itse laatineet säännöt. Roolimalliohjaajat tapaavat heitä kahdesti viikossa. Toiminnan aloittamisen jälkeen heidän käytöksessään on havaittu merkittäviä muutoksia myös koulun näkökulmasta ja osallistujista on osa liittynyt paikalliseen nuorisovaltuustoon tai talotoimikuntaan. Nuorten kokemus tylsyys ja toimettomuus näyttää korvaantuneen mielekkäällä tekemisellä ja omalla tiiviillä yhteisöllä. Luotettavien roolimallien merkitystä ei voi väheksyä.”*

Nuorisokeskuksissa tai -tiloissa yhteisiä ongelmia käsitellään yhdessä nuorten kanssa.

Islannissa joillekin varsinaista koulua käymättömille on luotu oma tapa käydä koulua. Nuorelle voidaan järjestää oma opettaja, joka opettaa pelkästään verkovälitteisesti. Osaan yhteisökeskuksista voi tulla myös päiväaikaan, minkä tarkoituksena on saada eristäytymässä oleva nuori poistumaan kodista. Näin pyritään estää mahdollinen eristyneisyys ja yksinäisyys.

Joissain Islannin kunnissa on matalan kynnyksen maksutonta mielenterveysneuvontaa, jota tarjotaan

nuorille kuuden päivän sisään tarpeen ilmoittamisesta. Ilmoitus tehdään koulun tai nuorisotyöntekijän toimesta paikalliselle järjestölle, jonka edustaja arvioi tilanteen ja nuoren yksilölliset tarpeet sekä tarvittaessa ohjaa psykiatrille. Haastavimmissa tilanteissa on mahdollista saada psykiatrin käyntejä 10 kertaa.

Palvelu toimii vastavuoroisesti nuorisotilaan päin. Mielenterveysneuvontaan lähetetyt, yhteisöstään eristäytynyt nuori ohjataan yhteisökeskuksen palveluihin hyvinvoinnin tukemiseksi. Neuvontaa tekevät ovat ammattilaisia traumakäsittelyssä ja nuorten tarpeeseen vastataan heti.

Tiedolla johtamisen sykli

Islannin malliin kuuluu siis monia hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä toimia, jossa harrastukset ovat vain osa toteutusta.

Kehittämisohjelmaamme ajatellen kiinnostavaa on toiminnan sykli. Joka alueella kehitystyö on viiden vuoden prosessi, jota seurataan joka toinen vuosi kyselytutkimuksella. Kysely on hyvin vastaava kuin meidän valtakunnallinen kouluterveyskysely. Erona kouluterveyskyselyyn on se, että Islannissa kyselyn tulokset tulevat 6-8 viikossa ja tulokset saadaan kouluittain kaikkien osallisten käyttöön. Tulokset myös esitellään visuaalisesti mahdollisimman selkeästi niin nuorille kuin aikuisille. Tulosten pohjalta tulevat ehdotukset seuraaviksi toimiksi alueen lasten hyvinvoinnin edistämiseksi. Alueryhmä toteuttaa valitut asiat muutosehdotuksista.

Meillä on siis jo kaikki pohja valmiina vastaavalle toiminnalle. Erona on se, että Harrastamisen Suomen mallin hankeavustus haetaan jokaiselle vuodelle uudelleen, mikä haastaa esimerkiksi sopivien harrastusten järjestäjien sitouttamista toimintaan. Jos ra-

hoitus olisi vakaa esimerkiksi viideksi vuodeksi, toimintaan saisi sitoutettua toimijoita paremmin mukaan ja toiminta olisi pitkäjänteisempää.

Islannissa korostetaan seuraavia asioita harrastusten lisäksi:

- *Mitä pidemmälle voidaan lykätä tupakoinnin, alkoholin ja huumeiden kokeilemistä sitä todennäköisemmin nuori ei aloita niiden käyttämistä.*
- *Mitä enemmän lapset ja nuoret viettävät aikaa vanhempiensa kanssa, sitä todennäköisempiä ovat positiiviset tulokset.*
- *Kun vanhemmat tuntevat lastensa kaverit ja heidän vanhempansa sekä tietävät, missä lapset ovat, silloin kun eivät ole kotona, sitä todennäköisempää on, että lapset eivät sekaannu rikoksiin tai päihteisiin.*
- *Kun lapsilla on harrastuksia, heillä on myös kavereita ja he saavat yhteisöllisyyden kokemuksia.*
- *Islannin mallissa korostetaan muutoksia, joita aikuisten pitää tehdä, jotta mahdollistetaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistyminen.*

Jos pitäisi valita yksi vaikuttavin asia Islannin mallista Lohjalle, mikä se olisi?

Harrastamisen määrän lisääminen toimivan henkilöliikennelogistiikan kanssa sekä kyselyjen tulosten parempi hyödyntäminen ja niiden ymmärrettävä esittely lapsille, huoltajille ja päättäjille.

–Seppo Ryösä, Planet Youth Ambassador ('Islannin mallin' lähettäjä)

Saksan malli

Kuten Islannissa ja Suomessa, myös Saksassa harrastustoimintaa järjestetään alueesta riippuen hie-
man eri tavoin koulupäivän yhteydessä.

Berliinin kouluissa lapsille vapaaehtoinen ohjattu vapaa-ajan toiminta alkaa aamulla jo klo 6.00 eteenpäin ja jatkuu klo 18 asti. Tästä koulupäivän oppituntiosuus kestää n. klo 8-13 riippuen ikäryhmästä. Saksan kokopäiväkoulumalli vastaa siis Suomessa 1.-2. luokkalaisille järjestettävää aamu- ja iltapäivätoimintaa koulupäivän yhteydessä sillä erotuksella, että se on 1.-2. luokkalaisille maksuton ja 3.-6. luokkalaisille maksullinen. Maksu on porrastettu perheen tulojen mukaan. Iltapäivätoiminnan sisällä voi osallistua eri harrastusryhmiin kuten jo Harrastamisen Lohjan mallissa 1.-2. luokkalaiset iltapäivätoimintaan osallistuvat voivat tehdä.

Saksan mallissa koululla on henkilökuntaa paikalla klo 6-18 välillä, jonka hyväksi puoleksi voi laskea sen, että samat ihmiset pysyvät lapsen kanssa pitkin päivää.

Malli tarjoaa myös vapauden valita perheen aikuisten työtilanteen mukaan. Lapsi voi oppituntiansa lisäksi valita perheensä kanssa, meneekö oppituntien ulkopuolella kotiin vai jääkö koululle. Haluaako hän vapaasti leikkiä iltapäivätoiminnassa aikuisen valvonnassa vai myös osallistua paikallisen harrastuksen järjestäjän harrastusryhmään.

Lohjalla osa koulunkäynninohjaajista toimii myös iltapäivätoiminnan ohjaajina, joten samoja aikuisia saattaa Lohjallakin olla lapsen päivässä niin koulussa kuin iltapäivätoiminnassa. Lohjalla iltapäivätoiminnanohjaajat ovat saattaneet lapsia harrastusryhmään toiminnan sisällä.

Kuten Islannin mallissa, Saksan kokopäivämallissa pääajatuksena on vähentää lasten yksinoloaikaa ja tarjota kivaa tekemistä silloin kun vanhemmat ovat töissä.

Hollannin malli

Hollannissa päätettiin, että vuodesta 2011 jokaisessa Hollannin kunnassa tulee olla vähintään yksi lasten ja perheiden keskus. Lisäksi koululaisille pitää kunnassa tarjota kokopäiväohjelma tai iltapäivätoiminta lapsille ja nuorille. Lapsikeskukset sijaitsevat yleensä koulun kanssa samassa rakennuksessa tai samalla alueella.

Toiminnot organisoidaan lapsikeskuksissa siten, että ne parantavat lasten ja nuorten osallistumista ja hyvinvointia sekä edistävät heidän lahjakkuuksiensa

kehittymistä. Ne sisältävät urheilu- ja kulttuuriprojekteja, joihin nuoret ottavat aktiivisesti osaa, pystyttävät vapaaehtoistoiminnan verkoston lähiyhteisöön ja toteuttavat perheystävällistä oppimista, joka edistää sekä vanhempien että nuorten kykyä huolehtia toinen toisistaan. Yläkoululaisten opiskeluun kuuluu vapaaehtoistoiminta lapsikeskuksessa.

Islantia ja Hollantia yhdistää se, että nuorisotyössä on ymmärretty nuorille suunnattu asteittainen vastuullistaminen.

Ulevarisus

EHDOTUS HARRASTAMISEN LOHJAN MALLIN KEHITTÄMISEKSI

TOIMENPIDE	KOKONAIS-KUSTANNUS	VALTION-AVUSTUS	SUORAT KULUT KAUPUNGILLE	YHTEISKUNNALLE SÄÄSTÖ TULEVAISUUDESSA (ARVIO)
HARRASTAMISEN LOHJAN MALLI <ul style="list-style-type: none"> ● 100 maksutonta harrastusta koulu-päivän yhteydessä ● Koordinaattorin vakinaistaminen ● Koulukuljetuksien järjestäminen harrastuksen jälkeen ● Opetuhallituksen avustus kerhotoi-mintaan 	250 000	170 000	80 000	1 000 000
NUORISOPASSI-SOVELLUS <ul style="list-style-type: none"> ● 7.-9. lk etuja Lohjan harrastuksiin ja kulttuuripalveluiden kokeiluun. ● Nykyinen harrastuskalenteri integ-roitu sovellukseen. 	20 000		20 000	75 000
6 KOULUNUORISOTYÖNTEKIJÄÄ (jokaiselle yläkoululle)	250 000	92 700	157 300	1 250 000
NUORISOTILOJEN AUKIOLOAIKOJEN LISÄYS	100 000		100 000	500 000
YHTEENSÄ	620 000	262 700	357 300	2 825 000

Toimenpiteen taloudellisen säästön laskentakaavassa on käytetty maltillisia kustannusvaikutuskertoimia, joita eri ennaltaehkäisevien toimenpiteiden osalta on tutkittu. Monen toimen yhteisvaikutus voi nostaa säästöä yhteiskunnalle lisää. Täytyy muistaa säästöjen lisäksi se, paljonko esimerkiksi Harrastamisen Lohjan mallin harrastukset työllistävät ohjaajia, mahdollistavat lohjalaisten harrastusten tarjoajien toiminnan laajentamista ja millainen valtti lapsiystävällinen Lohja on lapsiperheille, jotka etsivät kaupunkia, johon muuttaa.

Taulukkoon on laskettu toimet, jotka tarvitsevat vakinaistamista ja pitkäjänteistä rahoitusta lopulta ilman valtion tukea.

Seuraavien sivujen aikana esitellään toimenpiteet tarkemmin. Lisäksi mukana on toimenpiteitä, jotka eivät vaadi muuta rahallista panostusta kuin muutoksia nykyisessä toiminnassa ja resurssien jakamisessa.

Tavoitetila vuonna 2027

1. Harrastamisen Lohjan mallin koordinaattorin tehtävä on vakinaistettu.
2. Jokaisella yläkoululla työskentelee vakinaistettu koulunuorisotyöntekijä.
3. Tarjolla on vähintään 100 maksutonta harrastusta koulupäivän yhteydessä.
4. Lohjan mallin maksuttomat harrastusryhmät järjestetään siten, että koulukuljetusoppilas pääsee kuljetuksella asuinpaikkansa lähelle harrastuksen jälkeen.
5. Vuosittainen kysely harrastuksista koululaisille, jonka vastausprosentti on yli 85 %.
6. Koulukohtaiset tulokset ja niiden visuaalinen esitys vastaajille kuukauden sisällä kyselyn vastauksien antamisesta.
7. Harrastusten järjestäjille mahdollisuus järjestää Lohjan mallin harrastusryhmiä neljäksi vuodeksi kerrallaan.
8. Koulun päivän hävikkiruokaa tarjotaan välipalana Lohjan mallin harrastusryhmien osallistujille kaikilla Lohjan kouluilla.
9. Toimintarajoitteisille ja erityistä tukea tarvitseville oppilaille järjestetään juuri heille suunnattuja harrastuksia, mutta lisäksi tukihenkilötoiminnalla mahdollistetaan osallistuminen kaikkiin muihin Lohjan mallin harrastuksiin.
10. Harrastuskalenteri on selkokielinen ja siitä voi valita kymmenen eri kieliversiota.
11. Lohjalaisille yläkoululaisille on tarjolla nuorisopassi-sovellus, joka tarjoaa etuuksia paikallisista harrastuksista ja kulttuuripalveluista.
12. Yläkoululaisia toimii alakoululaisten harrastusryhmien apuohjaajina ja saa ohjauksesta hyötyä koulusuoritteiden tai pienen palkkion muodossa.
13. Yhteisiä harrastusryhmiä nuorille ja senioreille.
14. Yhteinen maksuton liikuntataitovalmennus kouluilla eri urheilulajien harrastajille, ettei urheiluseurojen tarvitse järjestää lajinsa oheisharjoittelua omilla vuoroillaan.
15. Harrastuskalenterissa tilakartta, josta harrastuksen järjestäjä pystyy löytämään kätevästi vapaana olevat tilat ja varaamaan niitä. Yhteinen tilavarausjärjestelmä, jonka kautta onnistuu vuoron varaaminen, vuoron vapauttaminen, sen tarjoaminen toiselle ja laskutus. Tilakeskuksella, Liikuntakeskuksella, kouluilla ja harrastusten järjestäjillä on selkeät ja yhdessä sovitut pelisäännöt tilojen käytöstä, osapuolet kunnioittavat toisiaan ja pitävät yhdessä huolen yhteisistä tiloista.

Kouluterveyskyselyn tulokset vuonna 2027 (suluissa vuoden 2023 tulokset)

8.-9. luokkalaisista:

- 95 % harrastaa jotain vähintään kerran viikossa (92,9 %)
- Alle 10 % kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana (24,5 %)
- Alle 10 % kokee kiinnostavat harrastukset liian kalliiksi (19,8 %)
- Yli 35 % kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille (27,6 %)
- Yli 80 % kokee kuuluvansa itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön (57,1 %)
- Osallistuu yhdistyksen tai järjestön toimintaan tai vapaaehtoistoimintaan vähintään kuukausittain yli 30 % (18,3 %)
- Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa alle 5 % (11,1 %)
- Kiusattu tai muita kiusannut kertonut koulukiusaamisesta koulun aikuiselle: kiusaaminen loppunut tai vähentynyt yli 70 % (50 %)
- Tuntee itsensä yksinäiseksi: alle 10 % (18,3 %)

Kehityskohteet

Koordinaattorin tehtävän vakinaistaminen

Jos jotain halutaan järjestää, tarvitaan järjestelijä. Harrastamisen Lohjan mallin koordinaattorin tehtävänä on tehdä työtä lasten ja nuorten koulupäivän yhteydessä tapahtuvan harrastamisen lisäämiseksi. Koordinaattori hakee, suunnittelee, koordinoi ja raportoi kasvun ja oppimisen tulosalueen poikkihallinnollisia harrastamiseen ja liikuntaan liittyviä hankkeita, kuten Harrastamisen Lohjan malli. Koordinaattori johtaa hankkeiden ohjausryhmiä ja tekee verkostotyötä varhaiskasvatusyksiköiden, koulujen ja paikallisten harrastustoimijoiden kanssa.

Lohjalla on toiminut jo vuodesta 2017 hankekoordinaattori, joka on koordinoinut koulujen liikunnallistamishankkeita. Tehtävä alkoi Liikkuva koulu -hankkeesta, jonka tavoitteena oli tehdä Lohjan koulupäivistä aktiivisempia liikunnan avulla ja kannustaa lapsia liikkumaan kansallisten suositusten mukaan.

Vuosien saatossa tehtävään on liitetty Liikkuva koulu -toiminnan koordinoinnin lisäksi Liikkuva varhaiskasvatus- ja Liikkuva opiskelu -hanke. Vuonna 2022 tehtäviin tuli Liikkuva -hankkeiden lisäksi Harrastamisen Lohjan malli -hanke. Koordinaattorin tehtäviin kuuluu nykyään myös Liikkuva Lohja -hanke, jonka tavoitteena on kehittää Lohjan kaupungin lasten, nuorten ja perheiden liikunta- ja hyvinvointineuvontaa. Tällä hetkellä tehtävän nimike on liikunta- ja harrastuskoordinaattori, jonka työstä Harrastamisen Lohjan malli -hankkeelle on 50 %.

Leena Haanpää (2019, 17) harrastustakuu-selvityksessään korostaa vastuuhenkilön tärkeyttä harrastustoiminnan edistämiseksi. Kokemusten pohjalta toiminnan järjestämisen, osallistamisen, viestinnän, verkostotyön ja toteutumisen kannalta on vaikea kuvitella, että vastuu olisi yhdistettävissä esimerkiksi liikuntakoordinaattorin tehtävänkuvaan sellaisella tasolla, että toimien toteuttaminen ja sitä kautta vaikutavuuden tuottaminen olisi mahdollista.

Vastuuhenkilölle on varattava riittävä työaika toimintojen toteuttamiseen, sillä vastuuhenkilön tehtävänä on huolehtia kaikkien edellä mainittujen toimintojen toteutumisesta.

“Erillisen vastuuhenkilön nimeäminen organisoimaan lasten ja nuorten harrastamista johtaa harrastustakuun toteuttamiseen todennäköisemmin kuin toteuttamisvastuun hajauttaminen (Haanpää 2019, 19).”

Vastaava harrastuskoordinaattorin tai Liikkuva -koordinaattorin tehtävä on vakinaistettu monissa kunnissa Liikkuva-hankkeiden tai harrastamisen Suomen mallin myötä.

Tehtävää pystyttäisiin rahoittamaan muutaman vuoden täysin ja myöhemmin osittain hankkeiden avulla.

Jos maksutonta harrastustoimintaa halutaan jatkosakin järjestää, on koordinaattorin tehtävän vakinaistaminen toiminnan jatkuvuuden kannalta välttämätöntä.

Henkilöliikennelogistiikka ja välipalat harrastamisen tukena

8.-9. luokkalaisista 24,5 % kokee harrastuksien sijaitsevan liian kaukana. Vaikka Lohja on pinta-alaltaan laaja, kaupungin keskusta parhain harrastuspaikoinen sijaitsee Lohjan eteläosassa omien kyytien ja suhteellisen vähäisen julkisen liikenteen varassa, vastaajien osuus on lähes sama kuin maan keskiarvo (24,9 %). Vuodesta 2021 laskua on 4,3 prosenttiyksikköä. Vastausprosentti on hyvin yhteneväinen kuljetusoppilaiden osuuden kanssa, joka on n. 27 % Lohjan kaikista koululaisista.

Harrastamisen Lohjan mallin ideana on ollut tuoda harrastusten ohjaajat sinne missä oppilaat ovat, eli kouluille koulupäivän yhteyteen, jotta harrastus ei esimerkiksi sivukylässä asuvalle olisi liian kaukana. Toki uimahallia tai jäähallia emme pysty rakentamaan joka kylään, mutta niissä tapauksissa voimme miettiä parempia kuljetusmahdollisuuksia.

Tänä lukuvuonna testasimme koulukuljetuksien järjestämistä Lohjan mallin harrastusten jälkeen yhdellä keskikokoisella koululla.

Perheet olivat todella kiitollisia ja edistimme näin Lapsiystävällisen kunnan tavoitetta numero 4: sujuvan arjen ja harrastamisen edistämistä kyseisellä alueella. Ensi lukuvuonna olemme sopineet henkilöliikennelogistiikkayksikön kanssa lisäävämmä asteittain kouluja mukaan. Tavoitteena on järjestää kuljetukset harrastuksen jälkeen viidellä koululla.

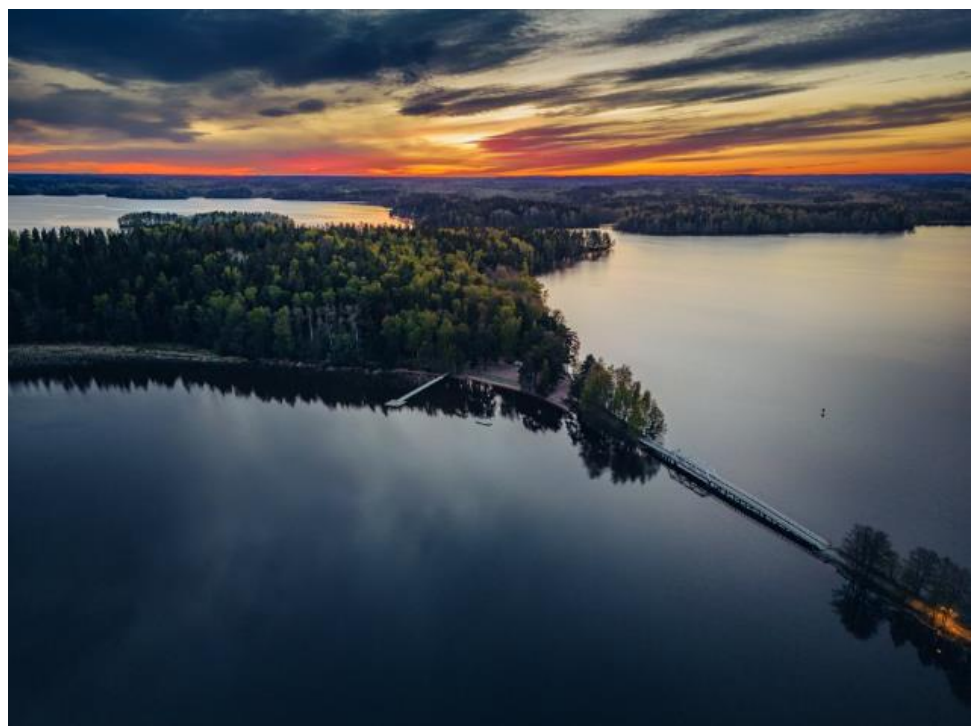
Kuljetuksien muutoksista tuleva lisätyö sisällytetään logistiikkayksikön nykyisiin tehtäviin. Tarvittaessa hankekoordinaattori perehdytetään myös koulukuljetusjärjestelmän käyttöön.

Kuljetuksien järjestämisen vuoksi Lohjan mallin harrastusryhmien aloitusta on siirretty syyskuun puoleen väliin. Tavoitteena ei ole pelkästään järjestää kyytejä harrastuksen jälkeen vaan myös keskittää harrastukset yhdelle tai kahdelle päivälle ja sijoittaa harrastuksen loppumisaika yleisten linja-autovuorojen mukaisesti.

Lisäksi on tärkeää, että harrastusryhmän ohjaaja ei voi äkillisesti perua sovittua kertaa vaan hänelle täytyy löytyä sijainen. Muuten lapsi joutuu odottamaan kyytiä. Toinen vaihtoehto on se, että koulu pystyisi tarvittaessa järjestämään vaihtoehtoista toimintaa perutun harrastuskerran ajalle (läksykerho yms.)

Syksyllä tarkoituksemme on muuttaa Lohjan koulukuljetusperiaatteita siten, että kaikilla Lohjan kuljetusoppilailla olisi mahdollisuus kuljetukseen Harrastamisen Lohjan mallin harrastuksen jälkeen. Tämä muutos astuisi voimaan lukuvuonna 2025-26. Kuljetusten järjestämisellä harrastuksen jälkeen on iso vaikutus harrastuksien osallistumisprosenttiin kouluilla, joilla on paljon kuljetusoppilaita.

Lohjan kaupungin kouluruokapalvelut on päättänyt vähentää ruokahävikkiä. Tarjolle soveltuvaa päivän ylijäämäruokaa tarjotaan välipalana harrastusryhmiin osallistujille. Kokeilu aloitetaan syksyllä 2024 kahdella koululla ja tämän kokeilun perusteella laajennetaan hävikkiruoan tarjoilua koko Lohjan kouluihin viikonpäivinä, jolloin koululla on Lohjan mallin harrastuksia.

Nuorten harrastaminen ja vapaa-aika

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan vain 27,6 % lohjalaisista 8.-9. luokkalaisista kokee, että asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille. Koko maan keskiarvo on 31,8. Lohjan pojista tätä mieltä on 32,9 %, kun taas tytöistä vain 23,1 %, joka on lähes 10 prosenttiyksikköä vähemmän. Mielenkiintoista on, että tytöistä suurempi osuus harrastaa jotain viikoittain, mutta heistä pienempi osa löytää kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa. Kokevatko nuoret harrastuksensa edes vapaa-ajan toiminnaksi vai muuttuuko se joissain tapauksissa niin vakavaksi, että se rinnastetaan koulunkäyntiin?

6.-9. luokkalaisista vastaajista selkeästi suurin osa eli 44 % haluaisi harrastaa arki-iltaisoin klo 17-19 välillä. 20 % klo 19-20 välillä ja 19 % iltapäivisin koulun jälkeen klo 13-17. Kysely vahvistaa näkemystämme siitä, että yläkoululaisista harva haluaa harrastaa heti koulun jälkeen, koska heidän koulupäivänsä ovat pitempiä kuin alakoulussa. Kun olemme kartoittaneet nuorten toiveita, on käynyt ilmi, etteivät he jaksaa jäädä suoraan koulusta harrastamaan, vaan toivoisivat väliin pientä taukoa. Tämä näkemys eroaa nykyisestä Harrastamisen Suomen mallin avustuksen myöntämisperusteista, jossa määrätään maksuttoman harrastuksen järjestäminen heti koulupäivän jälkeen.

Myöskään jotkut nuoret eivät uskalla mennä lajikokeiluihin tai urheiluseurojen järjestämiin harrastuksiin yksin vaan toivoisivat, että joku lähtisi mukaan. He myös toivovat enemmän vapaamuotoista harrastamista kuten liikunnassa ei-kilpailullista pelailua, ryhmiä, joihin voi mennä ja tulla oman motivaation mukaan.

Toimivia käytänteitä nuorten harrastamisen lisäämiseen on kuitenkin kartoitettu eri kunnissa. Helsingissä yläkoululaisten ei tarvitse ilmoittautua ryhmiin. Lohjan mallissa ryhmiin on pitänyt ilmoittautua. Lahden kaupunki on paljannut harrastustoiminnan ohjaajia, jotka jalkautuvat kouluille ohjaten harrastustoimintaa sekä toteuttavat vuosittain nuorten kuulemista kasvotusten kaikille 7. luokkalaisille. Lempäälässä nuoret itse markkinoivat harrastuksia mallin toteuttamassa mediaharrastuksessa. Kunnassa oli myös käynnistetty YouTube-kanava, jossa koordinaattori vieraillee harrastuksissa. Porissa on järjestetty vapaamuotoista höntsäilyä ja kaupungin tilojen tehokkaampaa käyttöä.

Koulunuorisotyö

Nykyinen hallitus haluaa edistää koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä sekä turvallisten aikuisten läsnäoloa kouluissa. Olemme samaa mieltä. Yläkouluille tarvitaan nuorisotyöntekijöitä, jotka toimivat linkkinä opiskelun ja vapaa-ajan välillä. Siksi tämä kehittämisohjelma ehdottaa jokaiseen Lohjan yläkouluun koulunuorisotyöntekijää. Tällä hetkellä hankeavustuksella kolme koulunuorisotyöntekijää tekee työtä kuudella yläkoululla ja tulokset ovat niin nuorten kuin koulun henkilökunnan mielestä hyviä ja toiminnalle toivotaan jatkoa.

Koulunuorisotyöntekijä on koululla:

- Turvallinen aikuinen
- Kiusaamiseen puuttuja
- Arjen kohtaaja ja kuuntelija
- Apuna ja tukena ongelmissa
- Ohjaamassa oikeisiin palveluihin tarvittaessa
- Siltana opettajien ja oppilaiden välillä
- Siltana kodin ja koulun välillä
- Motivaattorina
- Mielekkään vapaa-ajan ja harrastustoiminnan tukijana ja asiantuntijana

Nuorten mielipiteet, miksi kouluilla olisi oltava nuorisotyöntekijä:

Kiusaamistapauksissa kun niitä on ja auttaa myös ennalta.

Auttaa ongelmissa koulupäivän aikana.

Tarvittaessa osallistuu oppitunteihin, auttaa tunnilla, jos oppiaineessa vaikeaa.

Käyttäytymisongelmissa opastaa toimimaan oikein. Riitojen selvittelyn apuna.

Teette välitunneista parempia.

Turvallinen aikuinen, pitää huolta. Turvallinen olo ja voi luottaa.

Jos on huolia voi kertoa. Jos haluaa puhua, on kuuntelija.

Yhteinen tila, jossa voi tutustua toisiin.

Nuorisotilojen aukioloaikojen lisäys

Kouluterveyskyselyn mukaan 34,1 % lohjalaisista 8.-9. luokkalaisista kokee, että asuinalueella ei ole tarpeeksi oleskelutiloja nuorille, mikä on 2,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin koko maan keskiarvo. Jälleen enemmän näin kokevat tytöt, jopa 10 prosenttiyksikköä enemmän kuin pojat.

Nuoret kaipaavat oleskelutiloja, jossa voivat olla kavereiden kanssa tai kohdata uusia kavereita. Näihin oleskelutiloihin vastaa perinteisesti nuorisotilat. Tällä hetkellä resursseja ei ole riittävästi pitää tiloja auki niin paljon kuin olisi nuorten toive tai tarve. Esimerkiksi loma-aikoina nuorisotilat eivät ole Lohjalla auki. Aukioloaikoja voisi ehdotuksen mukaisella rahoituksen lisäyksellä kasvattaa.

Nuoriso-ohjaajien haastattelussa nousi esille, että heillä olisi hyvä olla budjetissa varaa aukioloaikojen ajoittaiselle lisäämiselle alueilla, milloin kulloinkin tarvitaan oleskelutiloja. Jos esimerkiksi jollain alueella tapahtuu paljon häiritsevää tai lainvastaista toimintaa, tulisi kyseisellä alueella lisätä nuorisotilan aukioloaikaa silloin kun häirintää on tapahtunut. Tämä vastaisi Islannin mallia. Lisäksi olisi hyvä kartoittaa vanhempien kiinnostusta tulla valvomaan nuorisotiloihin nuoriso-ohjaajien avuksi.

Nuorisotila on myös hyvä alusta aloittaa jokin kiinnostava harrastus. Kuten Tanskassa, nuorisotiloissa voisi järjestää myös nuorten itse ohjaamaa harrastustoimintaa.

Nuorisopassi ja nuoret harrastusten apuohjaajina

Lohjan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto antoi tehtäväksi selvittää, voisiko jonkinlainen harrastuspassi toimia Lohjalla. Selvitystyön pohjalta ehdotamme Porin nuorisopassin kaltaisen sovelluksen kokeilemista, josta kerroimme aiemmassa luvussa (Harrastamisen malleja Suomessa ja ulkomailla).

Olemme havainneet, että nuoret ovat ostaneet kiittävästi Liikuntakeskuksen tarjoamaa MoreMove-korttia. MoreMove on nuorille (13 – 17 -vuotiaille) tarkoitettu liikuntakortti, johon kuuluu uinti Virkistysuimala Neidonkeitaalla, kaikki Liikuntakeskuksen kuntosalit sekä vapaiden liikuntasalivuorojen varainnointi (15-17-vuotiaat käyttäjät). Aikavälillä 1.1.-31.10.2023 myytiin MoreMove-kortteja yhteensä 1150 kpl. Suoritteita oli samalla ajalla yhteensä 20628 kpl.

Joten kortti, jonka avulla nuori pääsee harrastamaan omatoimisesti silloin kun haluaa, voisi toimia.

Porin esimerkin mukaisesti, tarjoamme nuorisopassissa etuuksia, jotka ovat aina maksuttomia nuorelle. Pohdimme myös Epassin kaltaista rahasummaa, jolla voi maksaa palvelusta tai ainakin osan palvelusta, mutta sitä kannattaa kokeilla ehkä vasta sitten kun tiedämme käyttävätkö nuoret passia. Sen hinta-hyöty-suhde on vielä tässä kohtaa liian epävarma. Lisäksi Epassin rahaa voi käyttää myös Lohjan ulkopuolisiin palveluihin ja me haluamme kannustaa nuoria käyttämään nimenomaan Lohjan palveluja.

Etuudet pystytään aluksi tarjoamaan pitkälti kaupungin omien vapaa-aika - ja kulttuuripalvelujen alaisesti. Pystyisimme eri ikäryhmille tarjoamaan eri

etuuksia. Esimerkiksi yksi uintikerta tai yksi teatterilippu jokaiselle 7. luokkalaiselle. Nuorisopassiin pääsisi kirjautumaan koulun tunnuksilla, jos huoltaja on ensin antanut tähän luvan Wilmassa.

Lähtökohtaisesti Nuorisopassi toteutetaan integroidusti Lohjan harrastuskalenterin kanssa, jotta nuorille suunnattujen etuuksien lisäksi, he pääsevät tarkastelemaan yleistä harrastustarjontaa, josta löytyy myös viikoittaiset maksuttomat harrastusryhmät.

Nuorisopassin kustannukset tulevat sopivan sovelluksen käyttö- ja lisenssimaksuista sekä tarjottavien etuuksien maksuista palveluntuottajalle.

Tavoitteena olisi kokeilla nuorisopassia ensin 7. luokkalaisten kanssa ja sitten joka vuosi lisätä mukaan yksi luokka lisää. Vuosittain voisimme lisätä muiden kuin kaupungin alaisten palvelujen lisäämistä passin etuustarjontaan. Mitä enemmän halutaan etuuksia, sitä enemmän pitää nuorisopassin budjettia nostaa.

Järjestämässämme kyselyssä 34 % yläkoululaisista vastaajista haluaisi toimia alakoululaisten Lohjan mallin ryhmien apuohjaajina ja 31 % ehkä.

Järjestämme yläkoululaisille mahdollisuuden toimia apuohjaajana harrastuksessa, jota ovat itse harrastaneet tai josta ovat kiinnostuneita. Näin he saavat ohjaukokemusta, ottavat vastuuta ja pääsevät mukaan yhdistystoimintaan. Koulunuorisotyöntekijä voisi toimia tässä tärkeänä linkkinä koululla harrastusjärjestäjän ja nuorten oppilaiden välillä.

Senioreiden ja nuorten yhteneväiset harrastusmahdollisuudet

Erilaisissa yhdistysten tapaamisissa eläkeläisyhdistykset ovat olleet kiinnostuneita osallistumaan samoihin harrastuksiin nuorten kanssa, koska eläkeläisten aikataulut, tilat ja kuljetukset voisivat sopia yksin koululaisten kanssa. Toiveena on lisätä sukupol-

vien välistä yhteyttä. Monet harrastukset eivät oikeastaan katso ikää ja esim. nuoret voivat opastaa senioreita älylaitteiden käytössä ja seniorit ruuanlaitossa. Yhteisiä harrastusryhmiä kokeillaan viimeistään lukuvuonna 2025-26.

Toimintarajoitteisten, erityis- ja maahanmuuttajalasten harrastaminen

Erityislusten perhekahvilan vierailussa toimintarajoitteisten- ja erityistä tukea tarvitsevien lasten perheet toivovat enemmän harrastuksia juuri heidän kohde-ryhmälleen. Näitä on tarkoitus lisätä ehdotuksen mukaisella budjetilla. Lisäksi Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaispalvelut tarjoavat tukihenkilötoimintaa, jossa tukihenkilö voi saada palkkaa siitä, että käy erityislapsen kanssa harrastuksessa. Näin

erityislapsi voi mennä mukaan lähes mihin tahansa harrastukseen, mihin ei ehkä yksin menisi.

Maahanmuuttajapalvelujen selkeä ehdotus oli Lohjan harrastuskalenterin selkokielisyys. Tämä toteutetaan ensi lukuvuodelle ja lisäksi kaupungin nettisivuille on tulossa kielenkääntöpalvelu, jossa asiakas voi valita kymmenestä eri kielestä itselleen sopivan.

Kaupungin tilojen järkevää käyttö harrastustoiminnassa

Harrastuskalenteriin on tarkoitus luoda tilakartta, josta harrastuksen järjestäjä pystyy löytämään kätevästi vapaana olevat tilat ja varaamaan niitä.

Yhdistyksille järjestetyissä tilaisuuksissa on ehdotettu yhteistä tilavarausjärjestelmää kaupungin harrastustiloille, jonka kautta onnistuu vuoron varaaminen, vuoron vapauttaminen, sen tarjoaminen toi-

selle ja laskutus. Tavoitteena on, että tilakeskuskella, Liikuntakeskuksella, kouluilla ja harrastusten järjestäjillä on selkeät ja yhdessä sovitut pelisäännöt tilojen käytöstä, osapuolet kunnioittavat toisiaan ja pitävät yhdessä huolen yhteisistä tiloista.

Mitä tehokkaammin saamme tyhjä vuorot tai tilat käyttöön, sitä parempi se on kaikille osapuolille.

Harrastustoiminnan viestintä

Noin puolet eli 51,5 % lohjalaisista 8.-9. luokkalaista tietää asuinalueensa harrastusmahdollisuuksista. Vaikka vuoden 2019 jälkeen olemme aloittaneet harrastamisen Lohjan mallin hankkeen ja sen myötä luoneet Lohjan harrastuskalenterin, harrastusmahdollisuuksista tietävien määrä on vähentynyt lähes 10 prosenttiyksikköä. Tietoa on yhä enemmän tarjolla, mutta tiedon äärelle eivät nuoret vielä löydä.

Nuorisovaltuuston ja varttivaltuuston haastattelun mukaan nuoret kaipaavatkin sähköisen informaation rinnalle läsnäolevaa kohtaamista, sitä, että joku kertoo heille kasvokkain harrastusmahdollisuuksista.

Koulunuorisotyöntekijä on tärkeässä roolissa, mutta niin on myös koko koulun henkilökunta ja itse harrastusten palveluntuottajat. Henkilökunta pystyy mainostamaan koulun jälkeisistä harrastuksista suoraan lapsille ja ohjaamaan heitä harrastusten pariin. Palveluntuottajat voivat vieraila tunneilla ja pitää harrastusdemoja oppilaille. 1.-2. luokkalaisten iltapäivätoiminnan ohjaajia on kannustettu viemään lapsia koellemaan Lohjan mallin kerhoihin, jos ryhmässä on

tilaa. Lapset ovat voineet kätevästi siirtyä IP-toiminnasta Lohjan mallin harrastukseen ja takaisin, jos huoltaja on antanut tähän luvan.

Avaamme Lohjan kaupungin nettisivuille *Harrastusneuvonta*-sivun osana *Harrastaminen Lohjalla* -osiota. Siinä perhe voi ottaa koordinaattoriin yhteyttä ja koordinaattori neuvoa perhettä löytämään sopivat harrastukset. Saman osion alta perheet voivat myös löytää haettavat harrastustuet *Tukea harrastamiseen* -sivulta, johon keräämme eri toimijoita, jotka tarjoavat yksittäisille perheille haettavaa taloudellista tukea harrastamiseen.

Kaupungin nettisivuilta ohjataan Lohjan harrastuskalenteriin, joka on toista vuotta toimiva Lohjan harrastusten kattosivusto. Harrastusten järjestäjät voivat asettaa harrastuksiaan sivustolle, jotta lohjalaisten olisi ne helppo löytää.

Lohjan sivistyksen palvelut ovat kierrelleet Lohjan kylissä Hyvinvointia kylässä -kyläilloissa, joissa olemme tiedottaneet harrastuksista ja kuulleet kylissä asuvien mielipiteitä sekä toiveita harrastuksiin liittyen. Näitä iltoja tulemme jatkamaan.

TOIMINTASUUNNITELMA

2024

Lukuvuodelle 2024-2025 lisätään 4 koulua, joista järjestetään kuljetukset harrastusten jälkeen. (Koordinaattori ja henkilöliikenne-logistiikka-tiimi)

Päätös koulukuljetuksien järjestämisestä harrastuksista koulukuljetusoppilaille kuljetusperiaatteisiin. (Sivistyslautakunta syyskuu 2024)

Koulunuorisotyön jatkuminen (AVI hankeavustus ja sivistyslautakunta)

Hävikkiruoka välipalaksi kokeilu kahdella koululla syyskuu 2024 (Ruokapalvelut)

2026

Kaupungin tilojen järkevä käyttö harrastustoimintaan (Yhteistyö tilakeskuksen, Liikuntakeskuksen, harrastusyhdistysten, koulujen kesken)

Senioreiden ja nuorten yhteisten harrastusryhmien kokeilu. (Koordinaattori)

Nuorisopassin laajennus 7.-8. luokkalaisille: mukaan yksityisiä toimijoita kaupungin lisäksi. Päätös rahoitukselle kokemuksen ja tarpeen mukaan. (HYTE-jaosto)

Harrastuskyselyyn vastaa tammikuussa 2026 vähintään 70 % Lohjan oppilaista. (Koordinaattori, perusopetus)

2025

Harrastuskoordinaattorin tehtävän vakinaistaminen. (sivistyslautakunta, henkilöstölautakunta, valtuusto)

6 koulunuorisotyöntekijän palkkoihin jatkuvan rahoituksen myöntäminen. (Valtuusto)

Selkokieliisyys ja monen kielen valinta harrastuskalenterissa. (Koordinaattori)

Toimintarajoitteisten ja erityislasten tukihenkilötoiminnan laajentaminen harrastuksissa. (LUVN)

Nuorisopassi-kokeilu 7. luokkalaisille: mukana aluksi vain kaupungin sisäiset toimijat. (HYTE-jaosto)

Hävikkiruoka välipalaksi kaikilla kouluilla. (Ruokapalvelut)

Syyskuu 2025 koulukuljetukset järjestetään harrastuksista kaikille harrastuksiin osallistuville kuljetusoppilaille. (Resurssit sivistyslautakunta, toteutus henkilöliikenne-logistiikka)

Syyskuu 2025 rekrytään nuoria mukaan apuohjaajiksi Lohjan mallin harrastuksiin. (koulunuorisotyöntekijät, palveluntuottajat)

2027

Nuorisopassin laajennus 7.-9. luokkalaisille, jos passi tavoittaa nuoret ja nuoret toivovat sen jatkoa. Passin kattausta täydennetään harrastuskyselyyn vastauksien mukaan. (HYTE-jaosto)

Senioreiden ja nuorten yhteisten harrastusryhmien jatkaminen kokeilusta saadun tiedon perusteella. (Koordinaattori)

Nuoret jatkavat harrastusryhmien apuohjaajina kokeilusta saadun tiedon perusteella.

Harrastuskyselyyn vastaa tammikuussa 2027 vähintään 85 % Lohjan oppilaista. (Koordinaattori, perusopetus)

LÄHTEET

Ahokas, I., Husu, P., Leino, H., Saarimaa, R. & Tokola, K., Vähä-Ypyä, H., Sandberg, B., Vasankari, T. & Tapio, P. 2022. Vaikuttava harrastusseteli edellyttää helppokäyttöisyyttä, monipuolista lajivalikoimaa ja rohkaisua vähän liikkuville. Turun kaupunkitutkimusohjelma. Tutkimuskatsauksia 6/2022 osoitteessa: https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/tutkimuskatsauksia_6-2022.pdf

Alamäki, O. & Tukia, J. 2021. Harrastamisesta hyvinvointia - vaikuttavuusperusteinen malli koulupäivän yhteydessä järjestettävään harrastustoimintaan Vesilahdessa. Master-opinnäytetyö. Haaga-Helian ammattikorkeakoulu.

Bleckman, P. 2018. Toward media literacy or media addiction? Contours of good governance for healthy childhood in the digital world. Teoksessa M. Matthes, L. Pulkkinen, C. Clouder & B. Heys (toim.), Improving the quality of childhood in Europe (vol. 7, s.102–119). Bryssel: The Alliance for Childhood European Network Group. Avoin tieto: allianceforchildhood.eu/publications

Haanpää, L. 2019. Harrastustakuu: yhdenvertaisuuden asialla. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 147.

Huang, D., & Goldschmidt, P. (2007). The long-term effects of after-school programming on educational adjustment and juvenile crime: A study of the LA's Best after-school program. Los Angeles: UCLA Center for the Study of Evaluation.

Kiilakoski, T. Pekkarinen, E. & Salasuo, M. 2020. Näkökulma: Jääkaappimagneetteja tulen ja jään maassa - Islannin mallia etsimässä. Nuorisotutkimusseura ry. Nuorisotutkimusverkosto.

Laimi, T., Pusa, A-M., Rajala, K. & Stenvall, E. 2023. Mielekästä vapaa-aikaa, kavereita ja koordinaatiota – Harrastamisen Suomen mallin arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI).

Lee, S., Drake, E., Pennucci, A., Miller, M. & Anderson, L. 2012. Return on investment: Evidence-based options to improve statewide outcomes. Olympia: Washington State Institute for Public Policy, April 2012 (Document No. 12-04-1201).

Mahlamäki, H. 2022. Artikkelit: ”Luulin, että Suomessa on kaikki paremmin kuin meillä – että teilläkin on kokopäiväkoulut”. Helsingin Sanomat 18.7.2022.

Mahoney, J. L., Larson, R. W. & Eccles, J. S. 2005. Organized activities as contexts of development. Mahwah, NJ: Erlbaum.

Miller, T. & Hendrie, D. 2008. Substance abuse prevention dollars and cents: a cost-benefit analysis. Center for Substance Abuse Prevention, Substance Abuse and Mental Health Services Administration, DHHS Pub. No. (SMA) 07-4298. Rockville, MD.

Munsterhjelm, A, Laaksonen, A. & Leikola, K. Harrastamisen Suomen malli tuhlaa hallintoon eikä tavoita tärkeitä kohderyhmäänsä – Mallia on muutettava, vaativat nuorisojärjestöt. Kannanotto. Suomen nuorisotalon katojärjestö Allianssi. Osoitteessa: <https://nuorisotalo.fi/harrastamisen-suomen-malli-tuhlaa-hallintoon-eika-tavoita-tarkeitaa-kohderyhmaansa-mallia-on-muutettava-vaativat-nuorisojarjestot/>

Orpo, P. 2023. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma 20.6.2023. Vahva ja välittävä Suomi. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58

Planet Youth. The Icelandic Prevention Model. Luettavissa: <https://planetyouth.org/the-icelandicprevention-model/> Luettu: 30.8.2023.

Peltonen, H. 2023. Miten osallistuisin? Vantaalaisten nuorten harrastuneisuuden ja osallisuuden edistäminen palvelumuotoilun keinoin. Master-opinnäytetyö. Haaga-Helian ammattikorkeakoulu.

Pulkkinen, L., Ahonen, T., Ruoppila, I., & Aunola, K. 2023. *Ihmisen psykologinen kehitys* (10., uudistettu painos.). PS-kustannus.

Pulkkinen, L. 2022. *Lapsen hyvinvointi alkaa kodista*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pulkkinen, L., & Latvala J-M. 2022. Historiallinen katsaus: Harrastus koulupäivän yhteydessä. Osoitteessa: <https://harrastamisensuomenmalli.fi/tietoa/historia/>

Pulkkinen, L. 2015. Innostava koulupäivä - Ehdotus joustavan koulupäivän rakenteen vakiinnuttamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:6

Räty, M. 2023. Islannin ihme nuorisotyöntekijän silmin. Blogi osoitteessa: <https://www.marttinen.fi/ajankoh-taista/?newsid=248&newstitle=Blogi%3A+Islannin+ihme+nuorisoty%C3%B6ntekij%C3%A4n+silmin>

Salasuo, M. (toim.). 2021. Harrastamisen äärellä: Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, 68. Helsinki.

Sehwan, K., Coletti, S.D., Crutchfield, C.C., Williams, C. & Helper, N. (1995). Benefit-Cost Analysis of Drug Abuse Prevention Programs: A Macroscopic Approach. *Journal of Drug Education*, 25(2), 111-127.

Takatalo, J. 2019. Mitä Islannilla on opetettavaa Suomelle? Allianssin blogi osoitteessa: <https://nuorisoala.fi/blogi/blogi-mita-islannilla-on-opetettavaa-suomelle/>

Tarvainen, K., Manner, J., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. 2023. Tilasto-osio. Teoksessa Aapola-Kari, S. (toim.) Vaihteleva vapaa-aika. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2023:8. Luettavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/05/FINAL_vapaa-aikatutkimus-2022-web.pdf Luettu 4.1.2024.

Ukkola, A. & Metsämuuronen, J. 2023. Matematiikan ja äidinkielen taidot alkuopetuksen aikana – Perusopetuksen oppimistulosten pitkittäisarviointi 2018–2020. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI).

Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. 2019. Huomaa hyvä: Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luonteenvahvuutensa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kyselyaineisto

Kouluterveyskyselyn tulokset (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos)

Valtakunnallisen harrastuskyselyn Lohjan tulokset (Opetus- ja kulttuuriministeriö)

Lohjan liikunta- ja harrastuskyselyn tulokset (Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö, Lohjan kaupunki)

Harrastamisen Lohjan mallin palveluntuottajien palautekyselyt

Haastattelut

Lohjan nuorisovaltuusto ja varttivaltuusto

Lohjan nuoriso-ohjaajat Anni Juntunen & Olavi Turpeinen

Lohjan maahanmuuttajapalvelut: Heikki Kerkkänen, Heli Suihkola ja Eila Ruottu

Planet Youth Ambassador Seppo Ryösä

Jyväskylän yliopiston professori emerita Lea Pulkkinen

Porin nuorisopassi ja Porin malli: Suunnittelija Mari Korhonen ja hankekoordinaattori Juuli Kemiläinen

Mannerheimin lastensuojeluliiton perhekahvila

Kehittämishojelman yhteistyöfoorumit

Harrastuspassin valmistelutyöryhmä 11/2023

Harrastamisen Lohjan mallin tulevaisuusriihet 12/2023-1/2024

Lasten ja nuorten hyvinvointiseminaari 6.2.2024

Hyvinvointia yhdessä –kyläillat 2023-2024

Kiitos kaikille, jotka olette osallistuneet tämän kehittämishojelman tekemiseen!

An abstract painting with vibrant, expressive brushstrokes in shades of red, pink, orange, yellow, and blue. The composition is dynamic and layered, with a sense of depth and movement. The colors blend and overlap, creating a rich, textured effect.

LOHJA

Järvikaupunki